

СТАНОВИЩЕ

на проф. Нина Димитрова

за дисертацията на доц. д-р

Веселин Петров „Процесуалната философия –
история и съвременност”

Дисертацията на доц. Веселин Петров представлява компендиум по *процесуална философия* – изчерпателен и скрупулъзен анализ не само на идеите на нейните главни представители, но и на всевъзможните им връзки с древната, класическата, модерната и постмодерната философия. Поради това, че (по различни причини) този тип духовност много слабо кореспондира с националната мисловна традиция, изследването на доц. Петров, впечатляващо и с обема си, и с цитираната литература (главно на английски език), е несъмнено новаторско и запознава българския читател с идеи и автори, които досега са били встрани от ползрението му. За разлика от немалко опити на съвременни руски мислители например, търсеци плодотворни сравнения между *организмизма* на Уайтхед и специфични за руската менталност феномени като *руския космизъм*, то у нас нито Уайтхед, нито процесуалният светоглед като цяло са били предмет на специален интерес.

Доц. Петров посочва на някои места от дисертацията си връзката на процесуалния тип мислене (и, разбира се, на схващанията на самия Уайтхед) с източната духовност, както и с т. нар. алтернативна наука, но е доста предпазлив да изрази категорично становището, че всъщност движението *New Age* го припознава като една от своите основни фигури. Това е съвсем естествено, след като Мерилин Фъргюсън, главен теоретик на движението, в *Съзаклятието Водолей* лансира тъкмо представата, че *всичко е процес* (...”ние откриваме, че всичко е процес. Монолитният свят е процес, танц на субатомни частици. Личността е съвкупност от процеси...”). Разбираемо е притеснението на автора на дисертационния труд да не компрометира идеите, към които има такава дългогодишна привързаност и преданост, причислявайки ги към тип духовност, която наистина е показвала доста

евтин публичен имидж. (Впрочем, за представянето на Уайтхед като причастен на движението немалко заслуги има многократно цитираният в труда на доц. Петров Дейвид Рей Грифин, калифорнийският философ на религията и богослов). Наред с този имидж обаче процесуалният тип мислене не може да се асоциира единствено с популярната западна неомитология, доколкото New Age далеч не е само теософия и окултизъм. Към него „гравитират” множество значими за съвременната наука и философия личности, повечето от които – посочени в дисертацията. (Учудвам се, че Стивън Тулмин не е сред тях – смятам, че съпоставката на възгледите му с тези на Уайтхед също би била плодотворна).

Дисертацията има доста сложна подредба, съставена е от множество компоненти, всеки от които обсъждащ различни аспекти от процесуалния тип духовност, търсени и там, където традиционното образование не ги е маркирало. Това прави труда особено интересен в историко-философско отношение, доколкото ни представя по друг начин емблематични за историята на мисълта фигури, мотивира ни да ги идентифицираме като причастни на глобалното движение за процесуализъм – което обаче, по думите на автора, все още има маргинално съществуване в Европа. Става въпрос за промяна във фундаменталните, светогледните нагласи, за преход от субстанциализъм към процесуализъм, и усилията на автора да разгледа и преразгледа (да „ревизира”, ако използваме израза на Д. Р. Грифин) множество конкретни схващания и междуличностни отношения от по-далечната и доста по-близката интелектуална история имат своите основание и актуалност. Принос на дисертационния труд е, че въвежда слабо или напълно непознати за българския читател имена, обяснявайки връзките им с и мястото им в процесуалната философия.

Както вече отбелязах, дисертацията (придружена и от доста подробен автореферат) е огромен и твърде детайлизиран справочник за всичко, свързано с процесуалната философия – тази изчерпателност и изобилие на информация говорят и за отдвнашни търпеливи занимания с предпочетената проблематика, като от значение тук са и непрестанно поддържаните международни контакти. Авторът демонстрира компетентност в разглежданите от него въпроси, а особено важни с оглед на бъдещето на този тип философия са внимателно очертаните перспективи

за нейното по-нататъшно развитие – вероятно и у нас. Тук трябва да отбележа, че доц. Петров е направил успешен опит да хвърли мост и към българската философска традиция.

Бележката ми към дисертационния труд е следната: всяко от многобройните си твърдения доц. Петров е подплатил със съответно позоваване (литературата, както подчертах още в началото, е твърде пространна). Така обаче често се губи собственото авторско присъствие. Обяснявам си го със стремежа на дисертанта да е колкото може по-информативен, предвид факта, че изследването е първото у нас, отнасящо се до процесуалния тип философстване.

В заключение, становището ми за представената дисертация е положително и предлагам на членовете на Журито да присъди на нейния автор, доц. Веселин Петров, научната степен „доктор на философските науки”.

18. 08. 2011

Подпис: